

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 60 kr., za četrta leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravnistvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Deležniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Govor slov. poslanca dr. L. Gregoreca v državnem zboru dne 3. maja 1887.

(Konec.)

Sedanja vlada bi bila vsaj v začetku mogla ukreniti, kar zahteva pravo in pravica. Toda ni hotela in zato je narodna borba na toliko vskipela, da moramo to vsi obžalovati. Pri nas Slovencih na primer bi vlada že davno bila zelo lahko prepovedala posilno upeljavo pouka v nemščini na Koroškem in Štajarskem, opirajoč se na člen XIX osnovnih državljskih pravic, ki prepoveduje koga siliti, da bi se naj učil drugega jezika. (Poslanec Ghon: občine!) Ni res. (Poslanec Ghon: res je! Veselost.) Tudi v Trstu bi bila vlada že zdavna lahko ukazala, naj se priredi za slovensko deco slovenskih ljudskih šol. Prav tako ima Istria premalo ljudskih šol. (Klici na desni: srednjih šol pa nič!) Gledé na to bi vlada že bila iz davna mogla potrebno naročiti deželnemu zboru ister-skemu. Toda ona tega ni storila.

Vlada zamore učiteljska tako uravnati, da bi tudi Slovence ugalala pa tudi tega nam neče storiti. Slovenci potrebujejo dalje, da se tudi na nas ozira vlada v deželnem šolskem svetu koroškem in štajarskem. Kajti sedanji deželni zastopi nam ne privoščijo niti jednega zastopnika v deželskih šolskih svetih, čeprav je ondi 130.000 Slovencev in tukaj nad 400.000. Prva dolžnost vlade bi bila, ovo krivico popraviti. Ima namreč več funkcijonarjev ali udov deželnega šolskega sveta imenovati in bi se torej lahko ozirala na Slovence. Tako bi vsaj uradbeno časih izvedela, česa želimo Slovenci. Sedaj pa uradbeno ni izve tega. Šestletna doba funkcijonarjem v deželnih šolskih svetih poteče letos, pa tudi okrajnim šolskim nadzornikom. Jaz se nadejam, želim in prosim, naj vlada jemlje vsaj tukaj nekoliko ozira na nas Slovence!

Visoka zbornica je že večkrat v resolucijah vlado pozivljala, naj osnuje paralelnih razredov pri gimnazijah na slovenskem ozemlju.

Patriarh Jakob je nekdaž za Lijo služil 7 let in jo dobil, a naši poslanci služijo vladi 7 let pa o slovenskih paralelkah še po nikod ni duha ne sluha. (Veselost.) Slovenci zahtevamo slovensčine popolnem zmožnih uradnikov. Vlada ima dolžnost skrbeti za njih vzgojo. Najboljše sredstvo bile bi slovenske stolice za najpotrebnejše pravoslovne stroke na Graškem vsenčilšču. Nekdaž za Bachovega absolutizma smo jih imeli, od sedanje vlade jih zastoj pričakujemo. Zmiraj odlaga ad calendae Graecas, t. j. do svetega Nikoli.

Povedano svedoči dovolj, da bi vlada bila lahko storila mnogo, kar bi narodne prepire krčilo. Toda ni hotela storiti in zatorej je ne morem odvezati krivde, da še ni miru med narodi.

Kar Slovenci in avstrijski Slovani sploh zahtevamo, to je primeroma jako malo, se daje prav lahko izvesti, meri na mednarodni mir ter je v osnovnih državnih zakonih utemeljeno. Tudi koristi države zahtevajo, da se ustreza željam in tirjatvam Slovanov. Kajti posilno raznarodovanje množi privlačne sile velikih narodnih držav sosednih, kar mora naposled z nesrečo, s propadom Avstrije, končati. Zlasti nevarno je ponemčevanje. Čém hitreje in uspešneje se ponemčuje, tem preje zgubi Avstrija nekatere svojih pokrajin. Le zaslepljene oči tega ne vidijo. (Prav dobro! na desni.) Velikih žrtev zahteva vlada od sleharnega naroda v državi. Nobeden se jim ne more izogniti. Vsakega zadenejo bremena primerno. Zato pa ima vlada sveto dolžnost skrbeti, da vsak narod ostane zmožen ova bremena prenašati. Ne sme torej primernih sredstev za omiko in pouk samo jednemu narodu v obilici polagati, drugim pa odrehati in vendar od vseh enakih denarnih in krvnih davkov tirjati. To bi bilo ne samo krivično, ampak naravnost grozovito. Mene spominja to na egiptovskega faraona, ki je Izraelcem prepovedal dajati za izdelovanje opek potrebno slamo, a vendar navadno število opek od njih tirjati zaukazal.

Náša visoka vlada utegne kmalu dobiti priliko obrniti se v slovesnem pozivu do vseh narodov avstrijskih. S kakšnim zaupanjem more ona stopiti pred ogromno večino slovansko, če jej pa vest očitati mora, kako je Slovanom škrtljava, krivična, ter jih pogosto prepušča potujčevanju!

No, Slovani bomo storili, kar smo storiti dolžni, ker hočemo Avstrijo. Nam je Avstrija evropska potreba. Še zmiraj se držimo besed, katere je izpregovoril slavni češki domoljub Palacký: „Ko bi Avstrije ne bilo, trebalo bi jo osnovati“ in ker že obstoji, naj se ohrani! (Živahna pohvala na desni.) V to žrtvujemo kri in imetje. Toda prav radi tega bomo Slovani tem odločnije tirjali vse, česar nam treba da ohranimo in gojimo svojo narodnost.

To ne sme biti, da bi mi Slovani bili jednakopravni samo pri davkarijah ali vojaških nabornih komisijonih. (Dobro, dobro, na desni.) To ne sme biti, da bi se od nas bogatili drugi narodi — morda še takšni, ki niti v Evropo ne sodijo — in mi se le dovolj dobri zmatrali samo za postreljanje. (Dobro! dobro! na desni.) Slovani hočemo v Avstriji biti jednakopravni državljani in kot takšni priznani in spoštovani. (Dobro, dobro! na desni.)

Ekscelenca gosp. ministerski predsednik je nedavno djal: Slovani v Avstriji ne bodo dali mirú, dokler ne dobijo, česar v ohranitev svoje narodnosti potrebujejo. To je res. Veseli me, da gospoda to sama sprevidi. Besede smo čuli, sedaj bi pa še radi doživeli dejanja. To bode najboljša priprava za pomlajenje, za presnovo Avstrije. Narodi, kedar bodo dobili svoje pravice, dobili bodo tudi nov pogum ter želeli, naj se zmiraj v častnem smislu uresničuje slavno gaslo: Austria erit in orbe ultima (Avstrija ostane do konca sveta). — (Pohvala na desni, govorniku čestita mnogo poslancev.)

Gospodarske stvari.

Nastelj in nje potreba.

Kdor dela, njemu je treba, da se opoči. Živeti pa je skorej isto, kakor delati, saj posamezni udje trupla imajo den na den svoje opravilo, za katero jim je treba moči in je po takem treba tudi udom počitka. Le-ta pa je tem boljši, tem slajši, čem bolje se jim postelje.

Tudi pri živini ni drugače. Kakor človeku, tako je tudi živini treba počitka in to tacega, da ji iz nova okrepi ude ter ji daje novih moči za vsakdanje delo. Treba je torej tudi živini postelje ali kar je tisto, treba ji je stelje. Da to človek izprevidi, za to ni nobena težava,

ali priskrbeti živini potrebne stelje, to je že druga. Vidi se to lahko že iz tega, da imajo na raznih krajih razno steljo. Tu je slama — vseh vrst žita —, tam je listje iz hoste, tu mah in tam sopet resje ali kaj druga. Kaj se stelje živini, to ni povsod enako, ali da se ji nastilja, to se nahaja pri vseh živinorejcih.

Ali kaj se najbolje nastilja? Na to vprašanje imajo več odgovorov, mi imamo pa le odgovor: slama. Ne za to, ker daje morebiti najboljši gnoj ali pa da je najcenejša; ne, to ne, pač pa dela slama najboljši gnoj in kar je tudi nekaj vredno, daje živini suho, mehko ležišče. Gnoja najboljša mač je scavnica živine in ni torej nobeni gnoj kaj prida, v katerem je ni in po takem tudi nastelj ne velja veliko, ako je ne popije.

Ravno tega pa ne stori nobena nastelj v toliki meri, kakor slama in torej ni lahko, da jo nadomestiš s čem drugim. Ne prst, ne listje, ne igličje, ne žagovinj, ne mah, z eno besedo nobena nastelj ne doseže gledé tega slame. To, če nastelj ne popije mokrote v hlevu, utegne pa še po vrhu postati nevarno za živino. Ker je namreč ne popije nastelj, za to hlapí sama v zrak in dela neko neprijetno hlajo.

Deni roko v vodo pa jo drži potlej v zrak in kmalu boš občutil neko neprijetno ohlajenje ali če te je dež napokal in se ne moreš preobleči ter se ti obleka suši na truplu, je-li to ti prijetno ali zdravo?

Blizu enako je tudi živini v hlevih, kjer je mokro, nič se ti ona ne počuti dobro ter se ti zato tudi ne redi, tedaj pa si tudi na prstih lahko sešteješ, da ne boš imel od nje dobička.

V mrzlih hlevih treba je več klaje živini, ako ti naj napreduje živina in daje toliko, kolikor bi od nje po pameti terjal. Ker mokrota, ko izhlapéva, jemlje živini gorkote, mora pa ji je dati krma. To si človek lahko predstavlja — s pečjo v hiši. Ako je delj časa nisi kuril, treba ti bo veliko več drv in sploh kurjave, kakor če se je va nji vsak den kurilo, naj bi se ti prav zagrela. Živina tudi v resnici rada boleha, ako nima suhega ležišča, izlasti parklji in kopita trpé pri živini.

Še manj pa drži hostna nastelj one dele scavnice, ki so prav vrhnje v gnoju. Listje n. pr. skorej nič ne spremeni scavnice, slama pa je vsaj dve tretjini popije ter je ne pusti potlej več iz sebe. Še-le, kedar sama gnúje v prsti, gredó ti deli scavnice iz nje, to pa za ljubo hrano drobnih korenin silja.

V gospodarstvih, pri katerih bi se s scavnico ravnalo tako, da bi ne hodila v izgubo, dalo bi se še že kako izhajati s hostno nasteljo, toda gospodar, ki nastilja le z njo, težko, da bi ravnal s scavnico prav in torej je izguba gotova.